

LEPE STRANKINJE

ARETÉ
IZDAVAČKA KUĆA

Naslov originala
Mircea Cărtărescu
FRUMOASELE STRĂINE

Zbirka
Novi talas starog kontinenta vol 1

Za izdavača
Nina Gugleta
Urednik
Ana Marija Grbić
Prevod
Ileana Ursu Nenadić
Lektura
Irina Vujičić
Korektura
Aleksandra Dunderski
Dizajn korica
Jana Vuković
Ilustracije
Ana Marija Grbić
Prelom
Nina Gugleta
Štamparija
Kontrast, Beograd
Tiraž
1200 primeraka
Izdavač
Areté, Beograd, 2018

© Copyright by Mircea Cărtărescu,
Copyright za srpsko izdanje © Arété, 2019

Projekat je realizovan uz podršku Evropske komisije.

LEPE STRANKINJE

Mirča Kartaresku

Prevod

Ileana Ursu Nenadić

DELIJI I TUDORU ŽEBELJANU, PRIJATELJIMA ZA CEO ŽIVOT

Draga čitateljko, voljeni čitaoče,

Hteo sam da na prvoj strani ove knjige napišem nešto u smislu: „Zabranjeno za one koji nemaju smisla za humor”, ali sam ubrzo odustao. Takve suptilne primedbe samo još više razdražuju prozване. Pre samo nekoliko godina jedna prijateljica je napisala na početku knjige: „Zabranjeno ludacima svake vrste”, a posledica je bila da su se upravo nekolicina prozvanih zaleteli da joj prvi preskoče tarabu i pregaze leje s cvećem. Kako su oni bez smisla za humor otprilike isti, bolje da ih zaobiđem. Znači, nikome ništa ne zabranjujem, ali ipak molim one moje nesalomive patriote da slobodno vreme provedu nekako primerenije.

Ove tri priče koje slede polaze od realnih situacija i ličnosti. Ipak, one su delo fikcije mnogo više nego što se na prvi pogled čini. Onog koji me bude prozvao da sam ulepšao događaje neću poslati „da gleda svoja posla”, već ću priznati, s nevinim smeškom na usnama, da je u pravu. Ulepšao sam malo, tu i tamo, malo sam ih više vukao ka komičnom, burlesknom; poneka priča je čak groteskna, bez namere da ikome naudim. Malo sam se zabavio na račun nekolicine koji će se prepoznati ovde – jer većina su opisani pod pravim imenima – ali našalio sam se i na sopstveni račun. Mislim da nisam preterao, a ako se to ipak desilo, izvinjavam se. Sve sam ovo napisao, ne iz osвете ili zlobe, već s namerom da se smejem i da čujem ljude oko sebe kako se smeju, od srca i otmeno. Smejemo se sve ređe, sve više omalovažava-

mo smeh, i u životu, i u umetnosti, a ipak, na kraju krajeva, možemo sebe opisati kao životinje koje umeju da se smeju...

Sve ove priče prvo su objavljene u časopisu Sedam večeri i nose stilski pečat dela objavljenog u nastavcima. Zahvaljujem časopisu bez kojeg ova knjižica, na svoju i moju dobrobit, ne bi ni postojala.

Mirča Kartaresku

ANTRAKS

1.

Jednog zimskog jutra pre neke tri godine, telefonom me je pozvao direktor poznatog časopisa za kulturu. „Gospodine Kartaresku”, svečanim tonom obratio mi se glas iz slušalice, nalik onom koji imaju samo stariji ljudi koji su određeno vreme živeli u međuratnom periodu, „dobili ste pismo iz Danske, na našu adresu. Molimo vas da dođete do nas, u ulici Brezoijanu, da ga preuzmete. Možete doći kad vama odgovara.” Mogao sam odmah. Bio sam sâm u kući i već me je hvatala bezvoljnost. Uvek mi se to dešava kada mi prljava, deprimirajuća svetlost bukureštanskih zima pada na pisaći sto. Obukao sam se i izašao u vlažno jutro.

Ušao sam u trolejbus na stanici Kogalničanu, samo jedna stanica, tako da nisam ni stigao da se upitam od koga, dovraga, mogu ja dobiti pismo iz Danske. Osim Hamleta, nisam znao nijednog Danca. Sišao sam kod Mekdonaldsa, i dalje zbunjen kao i na početku. Prešao sam put preko groznih ruševina na (arguably) najružnijem bulevaru na svetu i krenuo prema zgradi koja je tada bila poznata kao „Zgrada informacija”. Bojim se starih liftova, tako da sam krenuo stepeništem, koje je bilo dostojno Ministarstva istine, do poslednjeg sprata, gde bi te, kao i u Zgradi štampe, iznenadile odvratne, male kancelarije s obzirom na monumentalnost zgrade. Jedna od sekretarica donela mi je koverat. Bio je veliki, malo pohaban i mekan, a na njemu je, osim mog imena i rukom ispisane adrese časopisa, pisalo još nešto, isto napi-

sano rukom, i popreko i uzduž, što je koverti dalo neko značenje... nekako bizarno, kao da je mnogo lutala skrivenim putevima pošte, da se vratila odakle je došla s mnogo beleški tipa: „primalac nepoznat“, „umro“, „promenjena adresa“ i slično. Zahvalio sam se i izašao, u svom crnom kaputu, suviše velikom za jednog tako niskog tipa kao što sam ja (sledeće zime su mi ga, skoro na moju radost, ukrali na aerodromu u Minhenu), s kovertom ispod miške.

Na ogromnom stepeništu sam se zaustavio, crna silueta kao u nemačkim ekspresionističkim filmovima, želeći da otvorim koverat. Ipak to nisam uradio jer sam na mutnom svetlu uspeo da pročitam nešto napisano vrlo nečitkim rukopisom, kao da ga je pisalo dete sa psihomotoričkim smetnjama. Moje ime bilo je napisano potpuno čudno, što me nije iznenadilo: pre samo nekoliko godina, na Sajmu knjiga u Lajpcigu, video sam svoju fotografiju na ogromnom neonskom stubu a ispod nje je pisalo Mirča Skartaresku... Još čudnije mi se činilo ono što je bilo napisano na kajronu koji se vrteo dijagonalno po koverti: „Why don't you sneeze?“ Tad mi je munjevito prošla kroz glavu strašna pomisao. Da kinem? Zašto da kinem? Naježio sam se, dodirnuo sam meku zgužvanu kovertu. Iznutra su se osetile neke komplikovane teksture, od mekih do tvrdih. Na jednom mestu, pipajući, učinilo mi se da pod prstima mogu osetiti smotuljak s nekim praškom... Osetio sam da mi prsti gore i ispustio sam koverat...

Bilo je to vreme histerije izazvane antraksom. Nepoznati kriminalci su slali, malo posle tragedije 11. septembra, kovertu sa antraksom u Belu kuću, Pentagon, ali i u drugim zemljama po svetu. Nekoliko ljudi je umrlo, najviše zaposlenih u poštama, a teroristi koji su slali te kovertu ostali su potpuno nepoznati. Na televiziji su stalno govorili kolika je to opasnost, kako se lako može nabaviti antraks, kako se

meša s drugim supstancama da bi bio delotvorniji, da se što brže raširi... Bilo je dovoljno da samo jednom udahneš iz te koverte i... ode ti. A smrt od antraksa uopšte nije laka: pluća bi se napunila tečnošću i umro bi gušeći se, polako, posle nekoliko sati agonije.

Nije bila šala. „Zašto ne kineš?“ sad mi se činilo kao jasna aluzija. Kada neko kine? Kada udahne neki prah... U Bukureštu se desilo nešto slično. Na stazi u parku Čišmiđiju pojavio se neki beli prah pa se i policija umešala. Glavom i bradom je došao čak i gradonačelnik, neki brodski kapetan, koji se spustio četvoronoške, uzeo na prst tog belog praha, liznuo ga i podigao se razočaran: „Pa to je samo brašno, gospodo!”

Glupo sam gledao u koverat koji je pao nekoliko stepenika niže. Prsti su me baš jako svrbeli: koverat je bio porozan. Da nije slučajno nešto praha ispalo iz njega, možda po ivicama? Kako nisam mogao da ostavim koverat tamo, dohvatio sam ga papirnom salvetom koju sam (iz opreznosti) imao u džepu i silazio sam s njim noseći ga kao mrtvog pacova. Oni s kojima sam se mimoilazio na stepeništu, na svu sreću samo nekoliko službenika ili šta već, podozrivo su me gledali...

Bacio sam koverat u prvu kantu za smeće, iza nekog krša od dačije, parkirane s točkovima na trotoaru. Sad kao da su me pekle i oči. Uznemiren, krenuo sam pešice ka kući, kroz blato na trotoaru ispred parka Čišmiđiju. Više puta sam trljao ruke snegom, ali uzalud. Antraks mi je dopro do kože, nema sumnje, i već je počeo da deluje. Do večeri ću biti mrtav, možda, mrtav i beo, ili kako je već glasio onaj stari naslov... Celim putem sam zamišljao strane iz kulturnog dodatka sutrašnjih dnevnih novina, sa foršpanom u kom će navoditi moje zasluge, s priložima prijatelja, sve tužnijih od tužnijih. Kako sam bio u svađi sa Savezom književnika, ni-

sam se nadao da će me izložiti na neko važnije mesto. Svaka-ko, nisam ni želeo bogati sadnik, crvene tepihe i zastave, u ovome se slažem sa Emineskuom. Bolje ležaj od mladih vrba i sjajne zvezde, tamo...

Ali nije mi bilo suđeno da završim život tako lako. Nisam ni mogao da zamislim, dok sam jedva vukao noge ispred prodavnice Angst (primereno ime ovoj situaciji), avanturu koja me je tek čekala.

2.

U ulici Kogalničanu strah kao da je nestao (na kraju krajeva, čovek ima jedan život) i ponovo mi se nametalo pitanje ko je mogao da mi pošalje pismo iz Danske, i to još sa antraksom. Naglo sam se zaustavio ispred kioska s pecivom i napolitankama. Sasvim sam zaboravio da mi je, samo pre dva meseca, objavljen esej u nekom dansko-nemačkom i rumunskom časopisu (upravo onaj odakle sam preuzeo koverat). Sad je veza bila jasna: ludak ili kriminalac čitao je u tom časopisu moje političke stavove i odlučio da takva ličnost ne treba da živi. Kući sam stigao namrgođen i uznemiren. Ispricao sam Joani, koja je upravo stigla s pijace, ceo događaj koji je presecao kao žilet ili nož naš krajnje banalan život, što bi rekli „married with children”. Stupili smo u novu dimenziju. Udisali smo oštar vazduh avanture.

„Alo brate, kako si mogao da ostaviš kovertu u javnoj kanti za đubre, zar ne razmišljaš? Može ga uzeti neki beskućnik ili neko radoznalo dete, može se desiti neka tragedija...”, govorila mi je Joana dok sam po peti put prao ruke sapunom. „A na koverti je tvoje ime!”

Nisam na to pomislio. Ubrzo nam je postalo potpuno jasno da treba da se sjurimo u ulicu Brezoijanu i uzme-